

АРХЕОГРАФСКИ
ПРИЛОЗИ

37

NATIONAL LIBRARY OF SERBIA
ARCHEOGRAPHICAL DEPARTMENT

ARCHEOGRAPHICAL PAPERS

37

Belgrade 2015

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОГРАФИЈУ

АРХЕОГРАФСКИ
ПРИЛОЗИ

37

Београд 2015

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

ЛАСЛО БЛАШКОВИЋ, главни и одговорни уредник (Београд)
Проф. др Татјана Суботин-Голубовић, уредник (Београд)
Владан Тријић, секретар Одбора (Београд)
Проф. др АКСИНИЈА ЏУРОВА (Софија), инострани члан САНУ
АНАТОЛИЈ ТУРИЛОВ (Москва), инострани члан САНУ
РАДОМАН СТАНКОВИЋ (Београд)
КАТАРИНА МАНО-ЗИСИ (Београд)
Др Јасмина Недељковић (Београд)
Доц. др Драгана Новаков (Београд)
Мр Драган Пурешић (Београд)

EDITORIAL BOARD

LASLO BLAŠKOVIĆ, editor-in-chief (Belgrade)
TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ, Ph.D. Associate Professor, editor (Belgrade)
VLADAN TRIJIĆ, secretary of the Board (Belgrade)
AKSINIJA DŽUROVA (Sofia), SASA foreign member
ANATOLY TURILOV (Moscow), SASA foreign member
RADOMAN STANKOVIĆ (Belgrade)
KATARINA MANO-ZISI (Belgrade)
JASMINA NEDELJKOVIĆ, Ph.D. (Belgrade)
DRAGANA NOVAKOV, Ph.D. Assistant Professor (Belgrade)
DRAGAN PUREŠIĆ, MA (Belgrade)

РЕЦЕНЗЕНТИ

Др Татјана Суботин-Голубовић
Др Ирена Шпадијер
Др Јасмина Недељковић
Мр Душица Грбић
Катарина Мано-Зиси

REVIEWERS

TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ, Ph.D.
IRENA ŠPADIJER, Ph.D.
JASMINA NEDELJKOVIĆ, Ph.D.
DUŠICA GRBIĆ, MA
KATARINA MANO-ZISI

Публиковање овог броја *АРХЕОГРАФСКИХ ПРИЛОГА*
остварено је уз финансијску помоћ Министарства културе и информисања Републике Србије

САДРЖАЈ/CONTENTS

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Nina Glibetić

A NEW 11TH CENTURY GLAGOLITIC FRAGMENT FROM ST CATHERINE'S MONASTERY:
THE MIDNIGHT PRAYER OF EARLY SLAVIC MONKS IN THE SINAI 11

Нина Глибетић

НОВИ ГЛАГОЉСКИ ОДЛОМАК ИЗ 11. ВЕКА ИЗ МАНАСТИРА СВЕТЕ КАТАРИНЕ:
ПОЛУНОЋНА СЛУЖБА СЛОВЕНСКИХ МОНАХА СИНАЈСКЕ ГОРЕ 40

Татјана Илиева

ПАСАЖИТЕ И РЕМИНИСЦЕНЦИИТЕ ОТ СИМВОЛИЧЕСКИТЕ ТЕКСТОВЕ В БОГОСЛОВИЕ
НА ЙОАН ЕКЗАРХ – СЪПОСТАВКА С ТЕКСТОВАТА ТРАДИЦИЈА НА ПАМЕТНИКА
И С ДРУГИ СЪЧИНЕНИЯ ОТ ЕПОХАТА 49

Tatyana Ilieva

THE PASSAGES AND REMINISCENCES FROM SYMBOLIC TEXTS IN JOHN THE EXARCH'S THEOLOGY:
COMPARISON WITH THE TEXT TRADITION OF THE MONUMENT WITH OTHER WRITINGS
OF THE TIME 65

Миланка Убийарић, Владан Тријић

ЗБОРНИЦИ ПАРАКЛИСА У СРПСКОСЛОВЕНСКОЈ ТРАДИЦИЈИ 69

Milanka Ubiparić, Vladan Trijić

ANTHOLOGIES OF PARAKLISIS' IN SERBIAN CHURCH SLAVONIC TRADITION. 101

Иван Билярски, Маријана Цибранска-Костова

СЛАВЈАНСКИ РЪКОПИС 636 (BAR Ms. Sl. 636, XVI в.) ОТ БИБЛИОТЕКАТА НА РУМЪНСКАТА
АКАДЕМИЈА В БУКУРЕЩ 107

Ivan Biliarsky, Mariyana Tsibranska-Kostova

THE SLAVONIC MANUSCRIPT BAR MS.SL.636, 16TH CENTURY, FROM THE LIBRARY
OF THE ROMANIAN ACADEMY IN BUCAREST 152

Мирослав Лазич

ЗБИРКА СТАРИХ ШТАМПАНИХ КЊИГА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ:
ОБНОВА И РАЗВОЈ НАКОН 1941. ГОДИНЕ 157

Miroslav Lazić

THE COLLECTION OF OLD PRINTED BOOKS OF THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA:
RENEWAL AND DEVELOPMENT AFTER 1941 208

<i>Ана Рашковић</i>	
РУСКИ НЕУМСКИ СТИХИРАРИ ТИПА <i>ДИЈАКОВО ОКО</i> ИЗ XVI И XVII ВЕКА КАО ГЛАВНИ ИЗВОРИ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ СЛУЖБИ СРПСКИМ СВЕТИМА У РУСКИМ РУКОПИСИМА	217
<i>Ana Rašković</i>	
RUSSIAN NEUMATIC STICHERARIONS NAMED <i>DIAK'S EYE</i> OF 16 TH AND 17 TH CENTURY AS THE MAIN SOURCE FOR STUDYING THE SERVICES TO SERBIAN SAINTS IN RUSSIAN MANUSCRIPTS	247
<i>Зоран Ранковић</i>	
СЛОВО О ДУХУ СВЕТОМЕ У ВРХОБРЕЗНИЧКОМ ЛЕТОПИСУ	251
<i>Zoran Ranković</i>	
THE HOMILY ON THE HOLY SPIRIT IN THE VRHOBREZNICA CHRONICLE	269
<i>Милена Мартиновић</i>	
ЈЕДАН ЗАБОРАВЉЕНИ РУКОПИС КОЈИ СЕ ЧУВА У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ ЦРНЕ ГОРЕ НА ЦЕТИЊУ	271
<i>Милена Мартинович</i>	
ЗАБЫТАЯ РУКОПИСЬ КОТОРАЯ ХРАНИТСЯ В НАЦИОНАЛЬНОМ МУЗЕЕ ЧЕРНОГОРИИ В ЦЕТИНЬЕ	286

ИЗ СЛОВЕНСКЕ АРХЕОГРАФИЈЕ

<i>Љиљана Пузовић</i>	
СТОЈАН НОВАКОВИЋ (1842–1915): ПОВОДОМ СТОГОДИШЊИЦЕ УПОКОЈЕЊА	291
<i>Јована Сћанојловић</i>	
СУДБИНА РУКОПИСНИХ КЊИГА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ ТОКОМ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА	307
<i>Jovana Stanojlović</i>	
THE FATE OF MANUSCRIPT BOOKS OF THE NATIONAL LYBRARY DURING WORLD WAR ONE	322
<i>Јасмина Негељковић</i>	
СУДБИНА НЕСТАЛИХ СРЕДЊОВЕКОВНИХ РУКОПИСА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕОГРАДУ ПОСЛЕ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА	325
<i>Jasmina Nedeljković</i>	
THE FATE OF THE MISSING MEDIEVAL MANUSCRIPTS OF THE NATIONAL LIBRARY IN BELGRADE AFTER WORLD WAR ONE	338

ПРИКАЗИ И КРИТИКЕ

<i>Никола Јоцић</i>	
ВЛАДИМИР ВУКАШИНОВИЋ, <i>ВЕЛИКИ ВХОД</i> . ОГЛЕДИ ИЗ СРПСКОГ ЛИТУРГИЈСКОГ ПРЕДАЊА: XIII–XXI ВЕК	345

СЛОВО О ДУХУ СВЕТОМЕ У ВРХОБРЕЗНИЧКОМ ЛЕТОПИСУ

ЗОРАН РАНКОВИЋ*

Айсѝпракѝ: У раду се разматра српскословенски препис сложеног састава *Слова о Духу Светоме*, сачуваног у Врхобрезничком летопису. Гаврило Тројичанин је исписао *Слово*, састављено од три целине: од прва три поглавља *Исјоведања вере* Григорија Паламе, проширеног *Одговора* од Германа II Цариградског и од одабраних текстуалних делова из осмог поглавља *Тачној изложења љавославне вере* Јована Дамаскина, као и од кратких прелаза између ових делова. У прилогу, аутор доноси препис *Слова о Духу Светоме*.

Кључне речи: српскословенски језик, Врхобрезнички летопис, *Filioque*, Григорије Палама, Герман II, Јован Дамаскин

Један од најтрагичнијих догађаја у историји Цркве јесте раскол који је, 1054. године, Тело Христово поделио на два дела: на Источну и Западну Цркву. Одвајање Источне и Западне Цркве не може се идентификовати ни са једним посебним догађајем, нити се може тачно датирати. Водеће личности источнога хришћанства сматрале су да је латински додатак Никео-цариградском Символу вере, *Filioque*, тј. формулација да Дух Свети исходи од Оца „и Сина“, која се јавља као интерполација још у VI веку у Шпанији а коначно је прихваћена у Риму и на читавом Западу вероватно 1014. године, основна тачка неслагања између Истока и Запада.¹ Проблем око *Filioque* потезан је при сваком сусрету представника Источне и Западне Цркве, било да се радило о полемичком или неформалном сусрету. И једни и други су сводили спор на бескрајна набрајања светописамских и патристичких текстова у корист својих тврдњи. Током времена, заоштравањем црквене и политичке проблематике, овај и други спорови учинили су да се Исток

* Зоран А. Ранковић, Православни богословски факултет, Београд, zrankovic@bfspc.bg.ac.rs

¹ Мајендорф 2008, 130–133; Х-Г. Бек 1998, 236–239.

и Запад међусобно све више удаљавају, па и да, после Другог лионског, а затим и Флорентинског сабора, раскол постане већи него што је био.²

Сачувани текстови полемичке и догматске садржине одраз су ове црквене проблематике. Један од таквих текстова, настао на простору Православне цркве, јесте и *Слово о Духу Светио*ме из Врхобрезничког летописа, који се чува у Народном музеју у Прагу, у Шафариковој збирци, под сигнатуром IX G 6 (Š 29).³ Према запису писара Гаврила Тројичанина на листу 329б, главни део кодекса исписан је 1650. године у Манастиру Свете Тројице у Врхобрезници крај Пљеваља. По садржини, кодекс представља компилацију хронографско-космографских и догматских састава. На листовима 310а–318б исписан је састав о Духу Светоме који се, у описима овога рукописа и у студијама о рецепцији наслеђа Григорија Паламе у српској средини, сматра одломком *Исїоведан̑а вере* Григорија Паламе⁴ или се само, уз навођење заглавља, инципита и завршних речи, приписује Паламином стваралаштву, и то или као *Беседа о Духу Светио*ме⁵ или као *Исїоведан̑е вере*.⁶ У најновијем каталогу српских рукописа у Чешкој, овај састав се одређује као трактат *О Духу Светио*ме, компилација почетног дела *Исїоведан̑а вере* Григорија Паламе и одломака из дела других отаца Цркве.⁷ На горњој маргини, на листовима који садрже текст овога састава, на *verso* страни исписано је: бѣседа ѿ (вѣ)тѣмъ дѣсѣ., а на *recto* страни: ѿко ѿ (тѣ)ца нсходит[ѣ] а не н ѿ (ы)на; на маргини последње стране састава, 318 *verso*, стоји: бѣседа ѿ (вѣ)тѣмъ д(8)сѣ съ латины.

У наставку преписа у Врхобрезничком летопису стоји, као поднаслов: григорїа, архїеп(н)ск(8)па солн'скаго новаго б(о)гослова; следи део текста *Исїоведан̑а вере* Григорија Паламе. Од Паламиног *Исїоведан̑а вере* у Врхобрезничком летопису преписан је само део – прва три става у којима је изложена тријадологија, то јест православно учење о Светој Тројици. Састављач или редактор *Слова* завршава преписивање Паламиног *Исїоведан̑а* речима: ѿко пате вѣсакого именованїа свѣце і из'явленїа н причестїа н прочал.

² Мајендорф 2008, 154–160.

³ *Српске рукописне књиѣ у Чешкој* 2015, 69–72.

⁴ Радуновић 1984, 87.

⁵ Vašica – Vajs 1957, 265–266.

⁶ M. Scarpa 2012, 124.

⁷ *Српске рукописне књиѣ у Чешкој* 2015, 71.

У наставку Паламиног *Исїоведања*, исписани су стихови из Светога писма Новог завета, односно из Дела апостолских (2, 16–18, 32–33), Посланице ап. Јакова (1, 17) и Јеванђеља по Јовану (15, 26), а који говоре о улози Духа Светога у Цркви. Следе краћи или дужи одломци са цитатима или доказима из дела Светих отаца Цркве, у прилог православном поимању тријадологије или пневматологије, са навођењем, на почетку текстовних целина, имена оног оца Цркве од кога се преузима делимични текст.

Светописамски и патристички одломци сабрани на једном месту као у Гавриловом препису, у више или мање истом поретку и обиму, под насловом (према рукопису бр. 75 Дечанске збирке, л. 302а) ѿвѣщанїе с(ве)таго и вселенскаго патріарха германа. и с(ве)щеннаго събора ег(о). къ посланнїмъ ѿ папы римьскаго фремениорїем(ь) и прочїмї. иже съ нимъ латїном(ь), јављају се у више српских рукописних књига. Српски преписи *Огїовора* Германова углавном су сачувани у зборницима догматско-полемичке садржине (нпр. Дечани 75, НБС 11, ЈАЗУ III а 47) или су укључени у саставе *Синїаїме Майїїе Власїара* (нпр. УБ Ђоровић 28, НБС 43), а могу се наћи и у оквиру тредника.⁸ У Врхобрезничком летопису, у наслову наведенога текста, не стоји име Германа патријарха.

У наставку Германова *Огїовора*, састављач *Слова* исписује одломке из списка Јована Дамаскина, познатог као *Тачно изложење ѡправославне вере*. Он од Дамаскина преузима оно што му је потребно да укомпонује у свој текст. Наиме, вешто изабирајући реченице или одељке из осмог поглавља Дамаскинова списка посвећеног богословљу о Светој Тројици, састављач – редактор ствара нову текстуалну целину која верно преноси основе тријадологије Дамаскинове и, уопште, источноправославнога хришћанства.

На крају текста, у Врхобрезничком летопису стоји један навод из Павлове Посланице Титу (3, 4–6), једна реченица из дела Светога Атанасија Великог, којом он сажима православни став о исхођењу Светога Духа, следе речи самога састављача или Гаврила, којима се прави прелаз од светоотачких цитата ка завршетку преписа: прочее же ѿ б(о)гоносных[ъ] ѿ(ъ)цѣ о семъ свѣд[ѣ]тельствованнаа, кто можетъ въ такы малы въмѣстити книжки, тѣмъ же тако самъ г(оспод)ъ съпославшъствет[ъ] г(лаго)люе, и завршне речи, преузете из општег завршетка Германовог *Огїовора*: горе хвалешїмъ на д(с)хъ с(ве)тын тако не ѿпвститсе грѣх[ъ] ихъ [...] аминъ.

⁸ Попов 1875, 151–154.

Слово о Духу Светијоме представља, дакле, вешто укомпоновану компилацију, састављену од прва три поглавља *Исцрпљена вере* Григорија Паламе, проширене, вероватно, од стране самога састављача, од прерађене редакције саборног *Одговора* цариградског патријарха Германа II и од одабраних делова текста из осмог поглавља *Тачној изложења њавославне вере* Јована Дамаскина, као и кратких прелаза између ових делова.⁹

Гаврило Тројичанин исписује *Слово* полууставним писмом, ситним и уједначеним, са елементима брзописа. Језик је српскословенски, правопис је ресавски, једнојеров – у употреби је само њ.¹⁰ Међутим, као манир писара, ретко се јавља и писање њ на крају реда. Има примера вокализације полугласника у а (такѡ, вѡслѡнскѡ). У неколико примера, именица *оѡца* исписана је без титле (ѡѡцѡ), односно у могућем изговорном облику (ѡѡн сѡ)нѡ, ѡѡ оѡца). Надредно исписивање секвенце –дї у предлогу рѡдї, обележавање везника и са і испред речи која почиње истим гласом (і истѡчникѡ, і нс(рѡн)лѡ, і нстѡкаѡт[ѡ]), удвајање а у имену Јован (ѡѡнна), такође се могу убројати у манире писара.

У прилогу доносим препис *Слова о Духу Светијоме*. Приликом приређивања текста, држао сам се следећих принципа: скраћене речи разрешене су тако што су изостављени делови стављани у обле заграде уколико је таква реч обележена титлом, а у угласте заграде уколико титла над њима не постоји; натписана слова спуштана су у ред, на одговарајуће место; задржана је изворна интерпункција; велика слова исписивана су на местима на којима постоје у рукопису.

⁹ О сродном саставу, можда и Гавриловом предлошку, одштампаном у украјинском Острогу 1598. године, види: Kakridis 1992, 128–149.

¹⁰ Стојановић 2010, 159–170.

ПРИЛОГ I

оуказ[а]ніе ѿ б(о)гословскихъ[ъ] писъмъ въселенскихъ[ъ] оучителъ. так(о) д(с)хъ
с[вѣ]тын ѿ единого ѡ(тѣ)ц(а) исхожденіе имат[ъ], а не ѿ с(ы)на яко нѣцїи ѿ своего
высокооумїа прѣльстившесе оумышляютъ.

григорїа, архїеп(и)ск(с)па солн'скаго новаго б(о)гослова. єдинъ б(ог)ъ прѣжде въсѣхъ[ъ]
и над[ъ] въсѣми и въ въсѣхъ[ъ] и пате въсего. въ ѿ(ъ)ци и с(ы)не и с(вє)тѣмъ д(с)скъ,
ѿ нас(ъ) вѣрвємыи и покланїаєми. єдиница въ тронци несълианно съединїаєма, и
нераздѣлно раздѣлаєма. єдиница тѣжде тронца въссїа'на. ѿ(ъ)цъ безначелнъ, не
тѣїю яко безлѣтнъ. нъ по въсакомъ образѣ неповиннъ. єдинъ вына и корѣнъ і
источникъ, и ж[е] въ с(ы)нѣ и с(вє)тѣмъ двсѣ зримаго б(о)ж(ъ)ства. єдинаа сила
прѣдначинатєлна бившихъ[ъ]. ни єдинъ съдѣтелъ, нъ єдинъ єдинома с(ы)нъ ѿ(ъ)цъ,
и єдинома д(с)хъ с(вє)т(о)ма прѣдложителъ, боаши с(ы)на и д(с)ха, тѣїю яко симъ
вынов'нъ. ина ж[е] въсе тожде и тѣма, єдиноч(ъ)ст(ъ)нъ, єгож[е] с(ы)нъ єдинъ
безначелнъ оубо яко безлѣтнъ. небезначелнъ же сын яко начело и корєнъ, і источ-
никъ и мїи ѿ(ъ)ца. ѿ негож[е] єдиного прєжде въсѣхъ[ъ] вѣкъ, безплѣтнѣ и нетѣнне,
бєстр(а)стнє рожденнє, прѡсходнъ. не раздѣли се б(ог)ъ си ѿ б(ог)а. не инъ оубо по
ємоуж[е] б(ог)ъ ни ж[е] по ємъже с(ы)нъ. нъ пр(ы)сно с(ы)нъ сын. а не вына и начело,
єже въ тронци развѣваємаго б(о)ж(ъ)ства. нъ яко ѿ выни и нач(є)ло бывшимъ[ъ] въсємъ[ъ] с(ы)нъ так(о) тѣмъ въса выше. и ж[е] въ
зрацѣ б(о)жїи сын. не въсхнщенїемъ[ъ] непшева рав'нъ быти б(ог)ъ. нъ на кончинѣ
вѣковъ себѣ истѣцин, зрак и ж[е] по нас(ъ) нас(ъ) радї прїемъ[ъ] ѿ пр(ы)снод(ѣ)вы марїє.
бл(а)говолєнїемъ[ъ] ѿ(ъ)ца и съдѣнствїемъ[ъ] с(вє)т(а)го д(с)ха, рожд[ъ] се закономъ[ъ]
ис(тѣ)тва. рожд[ъ] се б(ог)ъ въквпѣ и чл(овѣ)къ. яко понстинѣ въчл(овѣ)тъ се быс(тѣ)
подобнъ намъ[ъ] по въсѣмъ[ъ] кромиѣ грѣха. прѣбываєтъ же б(ог)ъ истиннъ, съединнє
се несълианнѣ. и непрѣвратн двѣ ис(тѣ)ствѣ и хотѣнїи и дѣнствѣ. прѣбывъ єдинъ
с(ы)нъ въ єдинѣмъ съставѣ и по въчл(овѣ)ченїи. дѣнстввєт же въса б(о)ж(ъ)ствнаа
так(о) б(ог)ъ, и чл(овѣ)тѣскаа въса яко чл(овѣ)къ. и неоукорнымъ[ъ] чл(овѣ)тѣскимъ[ъ]
подлеже стр(а)стемъ. бєзстр(а)ст(ъ)нъ и бєзсѣмрѣтнъ сын прѣбываєтъ[ъ] яко б(о)гъ.
волею ж[е] плѣтїю пострада[а] яко чл(овѣ)къ, и распет[ъ] быс(тѣ), и оумре. и погре-
бенъ бывъ, и трїднєвнъ въскр(ъ)се. иже и оученикомъ[ъ] по въскр(ъ)сенїи явлъ се. и
юже съвыше силъ овѣщавъ, и заповѣдавъ оучити въсе єзыки, и кр(ъ)щати въ име
ѿ(ъ)ца и с(ы)на и с(вє)т(а)го д(с)ха. и съблюдати и наоучати єлика заповѣда тѣмъ.
и възнес(є) се на н(є)бо и седе одєснвю б(о)га и ѿ(ъ)ца єдиноч(ъ)стно и єдинопрѣстолно,
въквпѣ и б(о)ж(ъ)ствно сътворивъ наше вѣмѣшенїє. съ тѣмъже пакы вѣмѣшенїемъ[ъ]
прїити съ славою хоцет[ъ] сѣднн живымъ[ъ] и мрѣтвымъ[ъ], и въздати комъждо

по дѣлом[ъ] его. тогда же къ ѿ(ъ)цѣ въз'шѣд[ъ] посла на с(вє)тыє свое оученикы и ап(о)с(то)лы д(с)хъ с(вє)тын и ж[е] ѿ ѿ(ъ)ца исходит[ъ]. събезначел'на свѣа ѿ(ъ)цѣ и с(ы)нѣ тако безлѣтна. небезначелнъ же так(о) и тѣи корѣнъ і источникъ и вынѣ нмѣи ѿ ѿ(ъ)ца, не тако рожденна нъ исходна. ѿ ѿ(ъ)ца бо и тѣ прежде вѣкѣ нетлѣнно и безстр(а)стно. нерожденне нъ исходнѣ пронде. нераздѣлна свѣа ѿ(ъ)ца и с(ы)на, тако ѿ ѿ(ъ)ца происходѣща и на с(ы)нѣ почивающа. несълѣанне съединеніе нмѣе, и нераздѣлно раздѣленіе. б(о)гъ сын, и тѣ оубо ѿ б(о)га. не инъ оубо по емѣже б(о)гъ, инъ же оутѣшитель. нъ по емѣж[е] д(с)хъ с(вє)тын самостьставнѣ. ѿ ѿ(ъ)ца исходецъ, и с(ы)номъ посланем[ъ], си реч(ъ) обявляем[ъ]. выновнѣ и тѣ бывшим[ъ] вѣсѣм[ъ] тако въ том[ъ] свѣршенъ дѣиствеем[ъ]. тѣже и рав'ноч(ъ)ст[ъ]нѣ ѿ(ъ)цѣ же и с(ы)нѣ. кромѣ нероженіа и роженіа. послан же быс(тѣ) ѿ с(ы)на къ свонм[ъ] емѣ оучеником[ъ]. сиреч(ъ) обявленъ быс(тѣ). како оубо инако ѿ него посланъ вѣдет[ъ] иже неразлучает се его. како ли бо инако прѣидет[ъ] гдѣ, и ж[е] въздѣ си. тѣмъ же нѣ тѣкло ѿ с(ы)на нъ и ѿ ѿ(ъ)ца, и с(ы)номъ посилает се. и ѿ севѣ приходити являем[ъ]. обще бо дѣло посланіе, такѣ тако обявленіе ѿ[ъ]ца и с(ы)на и с(вє)таго д(с)ха. являет же се не по свѣствѣ. никто ж[е] бо когда б(о)жїе ис(тѣ)ство или виде или изреч(е). нъ по бл[а]г[о]д[а]ти и силѣ и дѣиствѣ аж[е] обѣщаа свт[ъ] ѿ[ъ]ца и с(ы)на и с(вє)т(а)го д(с)ха. особнѣ оубо коемѣждо ѿ снх[ъ] коегождо съставъ, и елика простирают се к томѣ. обще ж[е] непресвѣствнѣ нъ и свѣство тѣію. еже ѿноуд[оу] вѣсѣми безимен'но, и неизъявленно, и непричестно. тако пате вѣсакого именованїа свѣе і изъявленїа и причестїа и прочаа.

Брѣховны ж[е] ап(о)с(то)ломъ бл(а)женны петръ г(ла)голетъ. се ис(тѣ) реч(енное прор(о)ком(ъ) іонаем[ъ]. и вѣдет[ъ] въ послѣднее д(ь)ни г(ла)голетъ г(оспа)дъ. излѣю ѿ д(с)ха моего на вѣсакѣ палтѣ. и прорекст[ъ] с(ы)нове ваши, и дѣщере ваши, юноше ваши виденїа оузрет[ъ], и старци ваши санїа видетъ. не бо рабы мое и на рабинне мое, въ д(ь)нїи онїи излѣю ѿ д(с)ха моего. сего і(с)са вѣскр(ъ)си б(о)гъ ѿ мртвѣых[ъ], емоуж[е] вѣси мѣ есмѣ свѣдѣ[ъ]теле. десницею оубо б(о)жїею възнесе се. обѣтованїе же с(вє)т(а)го д(с)ха прием(ъ) ѿ ѿ(ъ)ца излѣа.

бл(а)женны ж[е] іаковъ ап(о)с(то)лъ, г(ла)голетъ. вѣсако даанїе бл(а)го и вѣсакъ даръ свѣршенъ свѣыше ис(тѣ) съходен ѿ ѿ(ъ)ца свѣтом[ъ], си реч(е)хомъ. ѿ него ж[е] нѣс(тѣ) измѣненїа или преложенїю осѣненїе. вѣсхотѣв бо породе нас(ъ) словом[ъ] истинны.

іо(а)н(а) б(о)гослова. вгда реч(е) прѣидет[ъ] оутѣшитель его ж[е] аз[ъ] посю вам[ъ] ѿ ѿ(ъ)ца д(с)хъ истинны и ж[е] ѿ ѿ(ъ)ца исходит[ъ], тѣ свѣдѣ[ъ]телствет[ъ] о мнѣ.

дїоннїа ареопагїта. встѣ оубо источникъ б(о)ж(ъ)ства ѿ(ъ)цѣ. с(ы)нъ же и д(с)хъ б(о)госѣдннаг(о) б(о)ж(ъ)ства. или сице подобает[ъ] рещи, ѿ[ъ]раслы б(о)госадны, и

яко цвѣты пр(ы)сносѣшны. ѿ (в)ещенныхъ[ъ] словесъ ап(о)с(то)ла павла тако наоучен[ъ], приехомъ[ъ] сице(е) нарицати. како ж[е] ли соу[т]ъ[ъ] сѣн, ниж[е] рещи ниж[е] оубѣд[ѣ]ти възможно.

григорїа чюд[о]творца. Б(о)гъ ѿ(ъ)цъ съврѣшенъ сын образъ[ъ], съврѣшенно слово и млатъ[ъ] ѿ него рожденное въ истиннѣ. не яко слово г(лаго)люемое ниж[е] по с(ы)носътавленїю ис(тъ) б(о)гъ. яко ж[е] бо агг(е)лы и чл(овѣ)ци с(ы)новѣ б(о)жїи нарицают се, нъ ис(тес)твомъ[ъ] с(ы)нъ б(о)жїи ис(тъ). съврѣшенъ же б(о)гъ и д(с)хъ с(в)етын ис(тъ), ѿ б(о)га ѿ(ъ)ца исходѣ и с(ы)номъ подаваемъ[ъ]. живъ и животворещъ, с(в)етъ и ос(в)ещен прїемлющїихъ[ъ] его.

тогожде. Исповѣдаемъ[ъ] единого б(о)га истинна едино начело. и единого с(ы)на, и б(о)га изъ истиннаго б(о)га. ис(тес)твно ѿ[ъ]чее б(о)ж(ъ)ство и мѣща, сиреч(ъ) единосѣнна ѿ(ъ)цѣ. и единъ д(с)хъ с(в)етъ ис(тес)твомъ[ъ] і истинною, въсѣтъскымъ[ъ] с(в)етителнъ и б(о)готворивъ ѿ свѣства б(о)жїа свѣ. тогожде. Единъ б(о)гъ ѿ(ъ)цъ слова живаго премудрости исплѣнилъ еси, образъ[ъ] пр(ы)сносѣщїа съврѣшенъ. ѿ(ъ)цъ с(ы)на единого, и единъ б(о)гъ, единъ ѿ единого б(о)гъ ѿ б(о)га, подобїе и образъ[ъ] б(о)ж(ъ)ства. и слово дѣйствиое. премудрость съдрѣжавнаа въсѣхъ[ъ] съставъ, и сила творителнаа въсеи твары. с(ы)нъ истиннын истиннаго ѿ(ъ)ца, невидимъ невидимаго, нетлѣннъ нетлѣннаго, безсѣмртнъ безсѣмртнаго. пр(ы)сносѣщнъ пр(ы)сносѣщаго. единъ д(с)хъ с(в)етъ ѿ б(о)га бытїе имѣе, и с(ы)номъ являемъ[ъ] чл(овѣ)комъ. образъ[ъ] с(ы)на съврѣшенъ, съврѣшеннаго жива, живота вына. с(в)еты с(в)ет(н)ни подателъ[ъ].

афанасїа алеѣандрскаго. Что оубо бѣдетъ[ъ] ино зловѣрненше и нечѣстивненше. пач(е) еже рещи яко тваръ ис(тъ) д(с)хъ с(в)еты. г(лаго)люеть бо с(ы)нъ пак(о) не вы г(лаго)лющен, нъ д(с)хъ ѿ(ъ)ца г(лаго)люен въ васъ. с(ы)нъ свѣд(ѣ)телствующъ яко д(с)хъ ѿ(ъ)цѣвъ ис(тъ), ты же како г(лаго)люши яко тваръ ис(тъ) д(с)хъ, не слышиши ѿ(ъ)ца г(лаго)люща прор(о)комъ[ъ], яко въ послѣднее д(ъ)ни излѣе ѿ д(с)ха моего на въсакъ плѣтъ, и пакы с(ы)нъ мон възлюбленны на н' же бл(а)говоли д(с)ша моя, положъ д(с)хъ мон на нѣмъ[ъ]. тогожде. Прежде оубо петра и павла и тимофеа чл(овѣ)ци были свт[ъ]. и прежде онѣхъ[ъ] дрѣсїи, прежде адама нѣс(тъ) былъ дрѣгын, тѣїю самъ б(о)гъ. прежде бо ѿ(ъ)ца и с(ы)на и с(в)ет(а)го д(с)ха никто ж[е] выс(тъ), нъ ѿ ѿ(ъ)ца с(ы)нъ роди се и д(с)хъ исходитъ.

тогожде. Въ б(о)ж(ъ)ствѣ единъ ѿ(ъ)цъ, въ истиннѣ единъ сын ис(тъ) и бѣ и пр(н)сно ис(тъ). и с(ы)нъ въ истиннѣ единъ с(ы)нъ ес(тъ). и д(с)хъ с(в)етын въ истиннѣ единъ д(с)хъ ес(тъ). и о сихъ[ъ] прѣбываше еже ѿ(ъ)цъ пр(н)сно ѿ(ъ)цъ, и еже с(ы)нъ пр(н)сно с(ы)нъ быти и славитисе. и д(с)хъ же с(в)етын пр(н)сно д(с)хъ с(в)етын, и томъ ж[е] б(о)ж(ъ)ствомъ быти, и ѿ о(тъ)ца даватисе і исходити вѣровахомъ[ъ].

тогожде. Їѡкож[е] нѣс(тъ) ничтож[е] посрѣд[ѣ] оумѡ и слова и дѣхновенїѡ. так(о) нѣс(тъ) ничтож[е] междѡ ѿ(ъ)целѡ, и с(ы)номѡ, и с(вѣ)тимѡ д(с)хомиѡ, разымѣти ж[е] подобае[т] д(с)хъ с(вѣ)тын съврѣшенъ, и съврѣшенным[ъ] съставом[ъ] ѿ о(тъ)ца нс-ходе.

тогожде. Иже оубо г(лаго)лиетъ, іако днѡвѣ реч(е) оучеником[ъ] своим[ъ] х(ристо)с(ъ), прїимете д(с)хъ с(вѣ)тъ. сего ради прѣдставляю[т]ъ, іако нсхожденїе и ѿ с(ы)на д(с)хъ с(вѣ)тын имат[ъ]. да разымѣт же прежде како г(лаго)лиетъ самъ х(ристо)с(ъ). пол'зно ис(тъ) вамъ да азъ ндѡ. аще бо аз[ъ] не ндѡ оутѣшителъ къ вам[ъ] не прїидет[ъ]. тѣм'же оубо іавѣ ис(тъ), іак(о) х(ристо)с(ъ) не бѣ еще ѿ[ъ]шълъ. не бѣше днѡвенїе се пришѣствїе оутѣшителя, нѣ даръ бл(а)г(о)д(а)ты д(с)ховныѡ. рекшѡ оубо емѡ прїимете д(с)хъ с(вѣ)тъ, приложи и се, аще кым[ъ] оставите грѣхы оставет се имъ. аще кым[ъ] оудрѣжите оудрѣжаны бѡдѡтъ. іавѣ ис(тъ) іако безати и раздрѣшати грѣхы, дарованїе д(с)ховно бѣше оно. обычан бо бѣше писанїю д(с)хомиѡ нарицати и д(с)ховнаа дарованїѡ. іакоже і ннде пишѣт[ъ]. починю[т]ъ на ннел[ъ]. љ. д(с)ховъ си реч(ъ) седмъ дарованїи д(с)ховных(ъ).

Васнїѡ великаг(о) о том'жде. Нѣстъ оубо ѿ себѣ с(ы)новне бытїе, нѣ вѣсїавшѡ ѿ ѿ(ъ)ца, съ тѣм'же оубо и д(с)хъ с(вѣ)тын ѿ негож[е] вѣсако даанїе бл(а)го на тварн съдѣловает се. с(ы)номѡ оуб(о) іавлїает се. съ ним'же несвїмнен'но познавае[т] се. ѿ ѿ(ъ)це же выны нсхожденїе имат[ъ] по съставномѡ свонствѡ, еже с(ы)номѡ познавае[т] се іако ѿ о(тъ)ца нсходит[ъ]. нсходѣши ж[е] с(ы)нъ совою и съ ним[ъ] іавлїае, єдинъ єдинородне ѿ нерожденна свѣта вѣсїавъ. такожде и д(с)хъ с(вѣ)тын ѿ о(тъ)ца, нѣ нсходнѣ предреченнымн свонствы єдинъ познавае[т] се.

тогожде. ѿ(ъ)цѡ оубо раждае[т] си реч(ъ) іак(о) родилъ ис(тъ). с(ы)нъ же раждае[т] се си реч(ъ) іако родилъ се ис(тъ). іако самъ ѿ(ъ)цѡ поснлае[т] д(с)ха, си реч(ъ) іако послаалъ ис(тъ). и д(с)хъ нсходитъ си реч(ъ) іако нз'шълъ ис(тъ). сїе оубо разнѣство ис(тъ) ѡ євномїе, ѿ(ъ)ца и с(ы)на и с(вѣ)таго д(с)ха. ѿ(ъ)цѡ оубо нѣс(тъ) с(ы)нъ, и с(ы)нъ нѣс(тъ) ѿ(ъ)цѡ. тогожде ис(тес)тва ѿ(ъ)ца ис(тъ). такожде и д(с)хъ с(вѣ)тын нѣс(тъ) ѿ(ъ)цѡ ни с(ы)нъ, нѣ д(с)хъ с(вѣ)тъ иже ѿ о(тъ)ца нсходит[ъ]. іако свое быти ѿ(ъ)цѡ нерожденїе. с(ы)нъ же рожденїе, и д(с)хъ с(вѣ)томиѡ нсхожденїе. єдинъ же б(о)гъ къ трѣх[ъ] познаваемъ и покланїаем[ъ] ис(тъ).

тогожд[е]. Да не раздѣлиши ѿ о(тъ)ца и с(ы)на д(с)ха с(вѣ)таго. да прѣприт те прѣданїе, г(оспод)ъ тако наоучи, ап(о)с(то)ли проповѣдаше ѡ(тъ)ци съблюдоше. м(с)ч(е)ници оукрѣпише і нзвѣстише. доволствѡи г(лаго)лати іако се наоучилъ єси. и негли мѡдрѣствѡе тако. аще нерожденъ ѿ(ъ)цѡ аще нерожденъ с(ы)нъ. аще никоеж[е] ѿ сиух[ъ] тварь, азъ бо єго съ ѿ(ъ)целѡ вѣмъ. а не ѿ(ъ)ца и г(лаго)лю, и съ с(ы)номѡ приех[ъ] и а не с(ы)номѡ нарицаю. нѣ еже оубо къ ѿ(ъ)цѡ свонство разымѣю, понїеж[е] ѿ о(тъ)ца

ис(тѣс)тво ж[е] трѣм[ъ] едино б(ог)ъ. ѿдннѣнїе же ѿ(ъ)цѣ ѿ него бо и къ немъ възводит се. и прочѣа не ѿк(о) слазовати се, нъ ѿк(о) съдръжати се.

тогожде. ꙗко триши х(ристо)с(ъ) даде д(с)хъ ап(о)с(то)ломъ. дваши оубо бл(а)г(о)д(а)тъ третѣе же свѣстѣнѣ самого посла. д(с)хъ дѣаше прежде въ агг(е)лских(ъ) н(е)б(е)сных(ъ) силах[ъ]. потомъ же въ ѿ(ъ)цехъ и прор(о)цѣхъ. по семъ же въ оученицех[ъ] х(ристо)внхъ. и симъ триши ѿко быше мошны вънѣти. и по три годн прежде прославленїа стр(а)ст(ъ)наг(о) х(ристо)ва. по прославленїи ж[е] въскр(ъ)сенїем(ъ), и по въшѣстѣ на н(е)бо или оустр(о)енїи¹¹ или ѿкож[е] под[о]бает[ъ] г(лаго)лати. сказзет[ъ] же пръвое ѿ недвгъ оищенїе. не кромѣ д(с)хъ ѿвѣ бываемо. и еже по съмотренїи въдновенїе. ѿвѣ се въдновенїе б(о)ж(ъ)ствнѣнше. и еже н(ы)ниа раздѣленїе огньных[ъ] языкъ, еже и празднвнмъ. нъ пръвое не ѿвѣ, второе же нзобразненше, а еже съврѣшенненше. не съдѣанїем[ъ] приходѣ ѿкож[е] прежде, нъ ис(тѣс)твом(ъ). ѿкож[е] реч(е)тъ кто приидѣша се и въ крпѣ ходе. лѣпо бо бѣ с(ы)нъ тѣлесне къ нам[ъ] приидѣ[ъ]шъ, и томъ ѿвнѣти се тѣлесне. и х(р)ст)ъ къ себѣ въшѣд[ъ]шъ, онома къ нам[ъ] съннѣти.

юанна злат(о)устаго, на евноїа. ꙗкож[е] оубо въздѣ ис(тѣ) б(ог)ъ вѣмъ, и ѿко вѣстѣ вас(ъ), како ж[е] ис(тѣ) не вѣмъ. понїеж[е] безначелнѣ ис(тѣ) и пр(н)сносвѣнѣ. ибо немощно въ помышленїи развѣтн, како ж[е] и каковаго свѣстѣа томъ быти. ни ѿ кого ж[е] бытїа нмѣща. вѣмъ ѿко с(ы)на родн, како ж[е] родн не развѣмѣю вѣмъ ѿко д(с)хъ ѿ него како же ѿ него не знаю.

тогоже о с(в)етѣм[ъ] д(с)сѣ. слыши б(ог)а г(лаго)люща прор(о)ком(ъ) исанемъ проповѣдником[ъ] бл(а)говѣрїа. слыши реч(е) мене ѿкоже і нс(ран)лю, ег(о)ж[е] аз[ъ] призываю. аз[ъ] б(ог)ъ испрѣва аз[ъ] б(ог)ъ и по сых[ъ], и развѣ мене б(ог)а нѣс(тѣ). аз[ъ] основах[ъ] землю и д(с)хъ мон оутвѣрди н(е)бо. виждѣ како ти съждителъ г(лаго)люетъ. аз[ъ] свѣздамъ повелѣх[ъ]. азъ въздвнгох[ъ] правдою ц(а)ре, и въси пѣтїе мон правїн. рек(ъ) себѣ съждителя творца н(е)бъ и земли. прочее бо несѣкрѣвенно г(лаго)лах(ъ) вамъ сїа, ни въ тѣмнѣ мѣсте рѣх[ъ] ѿко азъ основах[ъ] землю и сътворнх[ъ] н(е)бо, и егда сътворише се тамо бѣх[ъ], и н(ы)ниа г(оспод)ъ посла ме и д(с)хъ его. сїа вѣса ѿ лица с(ы)на г(лаго)люетъ прор(о)къ. словомъ бо г(оспод)ннмъ н(е)б(е)са оутвѣрдише се, и д(с)хом[ъ] оустѣ его вѣса сила нх[ъ]. и н(ы)ниа г(оспод)ъ посла ме. ѿкож[е] реч(е) д(с)хъ б(о)жїн, и навѣд[ѣ] въ писанїих[ъ] еже ѿ б(ог)а. такожде паки реч(е)нноє д(с)хъ ѿ(ъ)тъ. и да не мннши пособствъ се г(лаго)лет се, сп(а)съ оутаснаетъ г(лаго)ле, егда прїидет[ъ] параклит[ъ]. д(с)хъ истннннн нж[е] ѿ ѿ(ъ)ца исходит[ъ]. тамо ѿ б(ог)а здѣ ѿ о(тъ)ца. нж[е] г(лаго)ла себѣ нже ѿ ѿ(ъ)ца

¹¹ Дуж десне маргине листа 31 за, дописана је реченица: Бъ томѣ ж[е] и о адамѣ, ѿк(о) нерождѣнѣ, снѣ: же ѿ адам(а) и евы, нъ нж[е] (оны ис(тѣс)твом(ъ) разднвютъ, кромѣ съставѣнн.

изыдох[ъ]. тож[е] и с(в)т(о)лѣ д(с)хъ, иж[е] ѿ о(тъ)ца исходит[ъ]. не реч(е) раждает се, ꙗже бо неписанна не подобаетъ мѣдрѣствовати; с(ы)нъ ѿ о(тъ)ца роди се и д(с)хъ исходит[ъ]. въпросиши л(н) ѿ мене различїа въсако, како роди се сын, и како исходитъ тъ. ꙗкож[е] оубо(о) роди се наоучил се еси, и образ[ъ] позналъ еси. егда оубо проповѣдаема слышиши, развѣеши ли и рожденїа образ[ъ], имена бо тѣю сѣт[ъ] вѣрою почитаема. и бл(а)гоуч(ъ)стивым(ъ) помышленїем[ъ] съблюдаема. ꙗже ли сїа еже исходит[ъ]. и рожденїе нде, минает[ъ] писанїе. нъ да не реч(е)тъ кто с(ы)номъ д(с)ха. того радї глаголетъ, д(с)хъ с(в)етын, иж[е] ѿ ѿ(тъ)ца исходит[ъ]. въводитъ бо о д(с)хъ исхожденїи. ꙗко ѿ источ(ъ)ника вода текъша. по сѣмъ глагола рѣка исходит[ъ] изъ едема, исходит[ъ] и истекает[ъ]. по сѣмъ источникъ животныя воды ѿ о(тъ)ца ꙗкож[е] б(о)ж(ъ)ствное слово въвѣд[ѣ]. ѿ животнаго бо источника вода истекает[ъ] исходнаа иж[е] ѿ о(тъ)ца исходит[ъ]. что исходит[ъ]; д(с)хъ с(в)етын. и како, ꙗко ѿ источника вода. ѿкоуд[оу] се вѣдомо, ꙗко д(с)хъ с(в)етын вода нарицает се. глаголетъ бо сп(а)съ, вѣрвен въ мѣ ꙗкож[е] писанїе, рѣкы изъ чрѣва его истекът[ъ] воды животныя. тѣкъе же евр(а)г(е)листъ вода сїю наводитъ глагола, сїа реч(е) о с(в)ѣтѣмъ д(с)хъ егъж[е] хотѣхъ приимати вѣрющїи въ нъ. еще бо евр(а)г(е)листъ юаннъ тѣкъе д(с)ха с(в)етаго вода животнаа. ѿ(тъ)ць же глаголетъ, мене оставише источникъ воды живїе. источникъ оубо ѿ(тъ)ць д(с)ха с(в)етаго, того радї ꙗко ѿ о(тъ)ца исходит[ъ]. глаголет се оубо д(с)хъ божїи, и д(с)хъ иж[е] ѿ б(о)га. д(с)хъ ѿ(тъ)ца, и д(с)хъ иж[е] ѿ о(тъ)ца.

тогожде ѿ евр(а)г(е)лских[ъ] словесъ. Тако оубо глагола, аще оубо аз[ъ] не ѿндъ оутѣшитель не прїидет[ъ] къ вам[ъ]. не оубо бо д(с)хъ дает[ъ]. ꙗко нѣцїи нещѣют[ъ] ꙗко д(с)хъ дасть имъ. ни, нъ дост(о)нных[ъ] на приманїе д(с)ха с(в)ета дновенїем[ъ] приетова. аще бо агг(е)ла видѣвъ данїла оубоже се. что быше не прѣтрѣпелн нечреч(е)ннью сонъ бл(а)го(д)а(тъ) приимлюще. еще не би оученикы прѣдоуговарьвалъ. того радї не реч(е) имъ принесете д(с)хъ с(в)етъ. нъ прїимѣте д(с)хъ с(в)етъ. не погрѣшитъ же и то еже приети имъ глагола, власть бо. къю власть, власть д(с)ховнью. не ꙗко мръгвкы въскр(ъ)сшати, и силы творити. нъ съгрѣшенїа оставляти, различна бо дарованїа д(с)ховнаа. тѣмъ же и навѣд[ѣ], имъ же оставите грѣхы оставет се. ꙗвляет[ъ] кы образ[ъ] съдѣвае дает[ъ] имъ. прїимѣте бо реч(е) слас нашъд[ѣ]шъ с(в)етомъ д(с)хъ на вы, и вѣдете ми свѣд[ѣ]телє. Повелѣ имъ ѿ іер(с)с(а)л(н)ма не ѿлзати се. нъ ждати обѣтованїа ѿ(тъ)ца, еже слышасте ѿ мене. и когда слышасте, реч(е), ꙗко подобает[ъ] да аз[ъ] идъ. аще бо аз[ъ] не ѿндъ оутешитель не прїидет[ъ] къ вам[ъ]. и пакы испрошъ ѿ(тъ)ца много параканта пришлет[ъ] вамъ да прѣбывает[ъ] съ вами. и что радї самою еще свѣщъ а не ѿ[ъ]шъд[ѣ]шъ, авѣе д(с)хъ с(в)етын не прїиде. нъ самъ въ четирдес(е)тын д(ъ)нъ по въскр(ъ)сенїи своєм[ъ] възнесе се, а д(с)хъ с(в)етын въ .н.тїи д(ъ)нъ прїиде. глаголаше бо прїимѣте д(с)хъ с(в)етын, того ради. да приетливых[ъ]

нхъ сътворит[ъ] и довол'ных[ъ] на прѣиманїе. аще б(о) агг(ε)ла хотѣн видѣти оустраши се данїнлъ, кол'ми пат(ε) сїн хотѣще толнкъ прїети бл(а)г(о)д(а)тъ. нан се оубо рещи ис(тъ), нан іако боуд[оу]ще іако оуже бываемое рет(ε).

григорїа нискаго. Д(с)хъ с(в)етын въса въ вѣсѣх[ъ] съдѣвает[ъ] іакож[е] хошет[ъ]. светъ, и владеет[ъ], простъ, и правъ, і истиннъ. глѣбнны испытъе б(о)жїе. ѿ о(тъ)ца исходе, и с(ы)ном[ъ] прїемаемы.

тогоже. Яз' же наказзем[ъ] ѿ с(в)етынх(ъ) писанїи, пою ѿ(тъ)ца иже пр(и)сно ѿ(тъ)ца свца. пою с(ы)на, иж[е] ѿ о(тъ)ца свцъства безлѣтно въз'сїавшаа. пою д(с)хъ с(в)етын, иж[е] ѿ о(тъ)ца исходѣши, и на с(ы)не почиваюшїи. исповѣдаю х(р)ста б(о)га свършешна, и чл(овѣ)ка свършешна тогожде. проповѣдаю б(о)ж(ъ)ства его высокаа. не стыжад се чл(овѣ)тъства его смѣренными. нъ съ петром[ъ] въпїю къ немъ. ты еси х(р)сто(с)ъ с(ы)нъ б(о)га живаго. и тебѣ подобаетъ въсакаа слава ч(ъ)стъ и поклонанїе съ ѿ(тъ)цемъ и с(в)етынм(ъ) д(с)хомъ, и н(ы)на.

тогоже. Д(с)хъ же из' ѿ(тъ)цаа състава исходит[ъ]. се ж[е] оубо(о) ис(тъ) и д(с)хъ оустъ его. тѣмже не рет(ε) и слово оустъ его, іако да покажетъ іавѣ и оубѣрнт[ъ] възходное единствїе. іако(о) ѿ о(тъ)ца единого исходит[ъ]. По нас(ъ) ис(тъ) еже разымѣти ѿ нас(ъ). нбо вѣтхїи завѣт[ъ] единого б(о)га проповѣдет[ъ], кьпно съ словомъ и д(с)хомъ. г(ла)голет бо словом[ъ] г(о)споднїи н(ε)б(ε)са оутвѣрдише се, и д(с)хомъ оустъ его въса сила нх[ъ]. ѿсздав тронца познавает се. ѿ показанїа нашего ис(тъ) показати глѣбочаншаа. г(ла)голетъ бо въ бытїи б(о)гъ, сътворим[ъ] чл(овѣ)ка по образ нашемъ и подобїю. не о вѣнѣшнїем[ъ] видѣнїи чл(овѣ)ка г(ла)голетъ, нъ о невидимѣмъ. нбо вѣнѣшнїе чл(овѣ)ка сложно ис(тъ). б(о)гъ же простъ. простъ ис(тъ) и несложенъ. іакож[е] оумъ слово и д(с)хъ невидима свт[ъ], и сїа трїи равна свт[ъ] въ чл(овѣ)цѣ. нбо оумъ раждаетъ слово, слово ж[е] подвнзаетъ оумъ, иж[е] ис(тъ) оумъ без слова, иж[е] слово без оума. також[е] и слово д(с)хомъ свцїим[ъ] въ нас(ъ) исходит[ъ] ѿ оума. сїа трїи равна свт[ъ] въ нас(ъ), и раздѣлннн се дрвгъ ѿ дрвга не может[ъ]. оумъ оубо прѣбывает[ъ] и раждаетъ слово. и слово прѣбывает[ъ] пронзноснмо д(с)хомъ, и прѣбывает[ъ] д(с)хъ. тако оубо и б(о)ж(ъ)ственомъ свцъствѣх подобает[ъ] разымѣти се. іако ѿ(тъ)ць прѣбывает[ъ] ѿ(тъ)ць, и с(ы)нъ прѣбывает[ъ] с(ы)нъ, и д(с)хъ прѣбывает[ъ] д(с)хъ. с(ы)нъ же не бывает[ъ] ѿ(тъ)ць, а ни д(с)хъ. такожде и д(с)хъ с(в)етын, не бывает[ъ] ѿ(тъ)ць иж[е] с(ы)нъ. раждает[ъ] оубо ѿ(тъ)ць с(ы)на, и ис(тъ) ѿ(тъ)ць. и с(ы)нъ роднв се ис(тъ) слово, и прѣбывает[ъ] с(ы)нъ. такожде и д(с)хъ с(в)етын иже из' ѿ(тъ)ца исходит[ъ], и ис(тъ) д(с)хъ с(в)етын, им'же въсатъскаа ѡс(в)ещают се. и ис(тъ) тронца единосвщнаа, ѿ(тъ)ць и с(ы)нъ и с(в)етын д(с)хъ.

тогожде. ѣдино лице ѿ(тъ)це ѿ негож[е] слово раждает се, и д(с)хъ с(в)етын исходит[ъ]. тѣмже оубо въистинн единовннна съ выновным[ъ], и еже ѿ него единого б(о)га

г(лаго)лѣмъ. понѣж[е] съпр(ы)сносѣшныи свѣтъ] ема. ниж[е] оубо лѣтом[ъ] раздѣлают се дрѣгъ ѿ дрѣга лица б(о)ж(ъ)ствнаа. ни нравом[ъ] ни хотѣнїем[ъ], ни начинанїем[ъ] ни дѣйствиомъ ни стр(а)стїю. никондже ѿ сицевых[ъ] иаж[е] въ чл(овѣ)цѣ видима свѣтъ]. такмо тако ѿ(ъ)цъ ѿ(ъ)цъ ис(тъ) а не с(ы)нъ. и с(ы)нъ с(ы)нъ ис(тъ) а не ѿ(ъ)цъ. такожде и д(с)хъ с(ве)тын ни ѿ(ъ)цъ ис(тъ) ни с(ы)нъ, нъ д(с)хъ с(ве)тын.

епифанїа купрѣскаго. б(о)га ѿ(ъ)ца, б(о)га с(ы)на, б(о)га д(с)ха с(ве)т(а)го именовем[ъ]. а не б(о)гы. нѣс(тъ) бо многобожїе въ б(о)сѣ. въ трех[ъ] именовѣх[ъ] едино б(о)жѣство. ѿ(ъ)цъ и с(ы)нъ и с(ве)тын д(с)хъ. ниж[е] два с(ы)на свѣтъ, единород[ъ]нъ оубо с(ы)нъ. д(с)хъ же с(ве)тын д(с)хъ с(ве)тъ, д(с)хъ б(о)жїи, пр(и)сно сынъ съ ѿ(ъ)цемъ и съ с(ы)номъ. не чюждѣ] бо ис(тъ) ѿ б(о)га, ѿ б(о)га бо ис(тъ) ѿ о(тъ)ца исхощѣ, и с(ы)новне възымае и являе. нъ с(ы)нъ оубо единород[ъ]нъ ѿ ѿ(ъ)ца, неслѣднъ, ѿ б(о)га же ѿ(ъ)ца исхощѣ. и нѣс(тъ) чюждѣ ѿ(ъ)ца и с(ы)на. не съмѣшенїе ис(тъ) ѿ(ъ)ца и с(ы)на. нъ троица единосѣнна и единоис(тъ)ствнаа. нѣс(тъ) оубо дрѣгое свѣшѣство въ б(о)ж(ъ)ствѣ. ниж[е] бо дрѣгое б(о)ж(ъ)ство въ свѣшѣствѣ. нъ то самое б(о)ж(ъ)ство. и ѿ того самого б(о)ж(ъ)ства с(ы)нъ, и д(с)хъ с(ве)тын. с(ы)нъ же, с(ы)нъ ѿ ѿ(ъ)ца, и д(с)хъ ѿ ѿ(ъ)ца исхощен, и ѿ с(ы)на възымае. испытѣетъ глѣбнны б(о)жїе. възвѣщае с(ы)новне въ мирѣ. и ос(ве)щае с(ве)тынх(ъ) троицею триниенною. ѿ(ъ)цъ и с(ы)нъ и с(ве)тын д(с)хъ, шѣдѣ]ше оубо реч(е) наоучнѣе въсе езыкы, кр(ъ)стеце нх[ъ] въ нме ѿ(ъ)ца и с(ы)на и с(ве)таго д(с)ха, и тако вѣрѣем[ъ] тако д(с)хъ с(ве)тын ис(тъ) д(с)хъ б(о)жїи, д(с)хъ съврѣшенъ. оутешителнъ несъзданъ. ѿ ѿ(ъ)ца исхощем[ъ], и ѿ с(ы)на възымае и мирѣ являе. ѿ с(ы)на же възымает[ъ] понѣж[е] с(ы)нъ ѿ мира пренде къ ѿ(ъ)цу. ѿ(ъ)цъ же д(с)хъ посла въ нме с(ы)на. и с(ы)новниа дѣла възъмъ въ мирѣ оукрѣпи и ясно проповѣда.

анастасїа и курїала. По чедѣ познавает се д(с)хъ с(ве)тын ѿ о(тъ)ца и с(ы)на. по съставох[ъ], понѣж[е] ис(тъ) исхощѣ. вѣрюю къ единого б(о)га, и въ единъ д(с)хъ с(ве)тын ѿ ѿ(ъ)ца исхощѣ.

с(ве)щенном(с)т(е)ника истин(а) философа о вѣре. Единъ въистинѣ б(о)гъ ис(тъ), иж[е] въсѣх[ъ] б(о)гъ. въ ѿ(ъ)ци и с(ы)нѣ и с(ве)тѣмъ д(с)сѣ раздѣлаемын. понѣж[е] бо ѿ своего свѣшѣства ѿ(ъ)цъ с(ы)на роди, и с(ве)таго д(с)ха пронзведе. подобна оубо иаж[е] тогожде и единого свѣшѣства причестна. тогожде и единого съ подобїемъ нераздѣчна. встѣ же ѿ(ъ)цъ оубо нерожденъ. ѿ негож[е] с(ы)нъ родисе, и д(с)хъ изыде.

тогожде. тако оубо с(ы)нъ ѿ о(тъ)ца, тако и д(с)хъ. обач(е) образом[ъ] бытїа раздѣкют[ъ]. окъ оубо светъ ѿ света рожденно възсїа. окъ такожде светъ ѿ света не рожденно, нъ исхощенно.

грнгоріа папы римскаг(о). Ъни по шестом[ъ] с(ве)том[ъ] в[ъ]селенском[ъ] съборѣ быс(тъ). онъ же римскым[ъ] езыком[ъ] и писмены б(о)гослови. еже ѿ ѿ(тъ)ца единого прѣдлагает се д(с)хъ с(вет)ын.

захаріа папа. Оутѣшителнын д(с)хъ ѿ о(тъ)ца исходит[ъ] и на с(ы)нѣ починает[ъ]. ѿ пр(е)дт(е)ч(е) се навикъ видѣвша д(с)хъ сходещъ яко голубъ, и пребывающъ на нем[ъ].

иоан(нъ) папа римскын. При василіи ц(а)ри константинопол'ском[ъ] прозываемом[ъ] макіедоніиннѣ. съборѣ васеленскы събравъ, быс(тъ) в[ъ] константинополю повелѣнїем[ъ] ц(а)ревем[ъ], и с(ве)тынх[ъ] патрїархъ. къ оутвр[ъ]жденїю с(вет)а(го) седмаго събора, и къ разоренїю нововъзвышенныя латинскыя ереси. которю с(ве)тын съборѣ осочилъ, и доводне облаычилъ. и оукрѣпляющих[ъ] тзю анафемѣ прѣдалъ. и таковое повелѣнїе оуставилъ г(лаго)лє сице. ест ли кто о кромѣ сего с(ве)щеннаго, иже смѣт[ъ] иное писати, или что приложити, или ѿнѣти. и то повелѣнїем[ъ] съборовым[ъ] дръзнет[ъ] именовати да бздеть осужденъ. и в[ъ]сакого съжнтїа хр(ъ)стїанскаго ѿ[ъ]тврѣженъ. тѣмж[е] бл(а)женншии иоаннъ папа пише, до с(ве)тѣншаго фотїа патрїарха ц(а)риградскаго, сице г(лаго)летъ. ибо твое братство доврѣ вѣстъ. яко егда мало прѣжде сего дошло нас(ъ) посланїе, о с(ве)тѣн вѣрѣ нас(ъ) испнтвє. обрѣте нас(ъ) съблюдающих[ъ] цѣло, якож[е] и значела нам[ъ] прѣданно быс(тъ). ниж[е] прилагающих[ъ] что, ниж[е] ѿемляющих[ъ] что. извѣстно бздыше яко такобаа дръзаящии теш'кое осужденїе ж[ъ]дзыше съблюдают се. и сего радї пакы оуз'являем[ъ], да извѣстно вѣстъ с(ве)тинна твоа. о чланкв или мдарованїю, о котором[ъ] случнше се съблазны посрѣд[ъ] цр(ъ)квы б(о)жїих[ъ]. яко не тьк'мо не сподинаем[ъ] или не г(лаго)лємъ сего. нъ и тѣх[ъ] которїе прѣвен смѣсли надятстїю высокооумїа своего се творити, съ нодою съиннаем[ъ]. яко прѣствпныком[ъ] б(о)жїих[ъ] словесъ. и прѣтворителен феолагїю г(оспод)а і(со)в(са) х(рист)а, и прочих[ъ] б(о)гоносных[ъ] ѿ(тъ)ца. иже съборне събрани прѣдаше нам[ъ] с(ве)тѣе исповѣданїе вѣры. прѣтворн ж[е] и дръзопрѣствпници, еже тожде яко юда сътворише. не тѣло г(оспод)нє на съмрѣтъ вѣдали. нъ вѣрных[ъ] иж[е] свт[ъ] члан'кы тѣла того ѿ[ъ]секли, и разлзчили единых[ъ] ѿ дрых[ъ], и тако оу вѣнню съмрѣтъ послали, пат(е) же самых[ъ] себѣ. так(о) якож[е] и рє(е)ннїи оученикъ тъ неправѣ сътворилъ.

иоан(на) дамаскїна. В[ъ] б(о)ж(ъ)ствнем[ъ] свшъствѣ простом[ъ] и несложнѣм[ъ]. д(с)ха б(о)жїа быти бл(а)гоч(ъ)стне исповѣдовати подобает[ъ]. самю силв свшъствѣнню в[ъ] себѣ в[ъ] своен ис(тв)ствнен в[ъ]постаси зримю. ѿ о(тъ)ца исходѣшю и на слове починающю, и его обзьявляющ. а ни ѿ[ъ]длнти се ѿ б(ог)а, в[ъ] нем'же ис(тъ). а ни ѿ слова о нем'же свѣд[ъ]тел'ствует[ъ] мощно ис(тъ).

тогож[е] о вѣрѣ. Вѣрелм[ъ] в[ъ] единного б(ог)а, в[ъ] едино начело. едино ж[е] безначелно. не ѿ иного быти идзшаа. аще что ис(тъ) еже ис(тъ). нъ самъ источникъ бытїа

тѣх[ъ] ѡж[е] свѣт[ъ], и животъ нх[ъ] кон свѣтѣ. Въ единого ѿ(ъ)ца въсѣх[ъ] нач(е)ло и вынъ, ни ѿ когож[е] родивша се, ни ѿ кожд[е] рожденна. с(ы)нъ бо жѣи иж[е] ис(тъ) сѣнїе славы. и образ[ъ] о҃тїи впостаси. жива мѣдрост(ъ) и сила и слово съсвѣтствное. и свѣршенъ образ[ъ] невнд[и]маго ѿ(ъ)ца.

тогоже о ѿ(ъ)ци и с(ы)не. с(ы)нъ образ[ъ] о(тъ)ца свѣства. понїеж[е] и свѣршенъ ис(тъ), и въ своен впостаси, и въ въсѣмъ равнъ оцъ кроми нерожденїа. аще бо и д(с)хъ с(ве)тын ѿ о(тъ)ца исходитъ. нъ не рожденїем[ъ]. нъ исхожденїем[ъ]. и ни здѣ състава образ[ъ], непостыжим[ъ] и недовѣдом[ъ]. такъ тако и с(ы)новне рожденїе недовѣдомо ис(тъ). також[е] и адам[ъ] нерожденъ ис(тъ), създанїе бо ис(тъ) б(о)жїе. а сн-фъ рожденъ тако с(ы)нъ ис(тъ) адамовъ. и евва ѿ адамова ребра изъшѣдша не родила б(о) се нта. ниж[е] бо они ис(тъ)твором(ъ) различны свѣт[ъ] сами въ себѣ. тѣкмо образом[ъ] състава различюють. нею единъ ѿ(ъ)цъ нерожденъ не оубо здръгое впостаси своее впостаси, свѣство имѣет[ъ]. и единъ с(ы)нъ рожденн ѿ о(тъ)ца бо свѣства безъ начела и безъ лѣта роди се. и единъ д(с)хъ с(ве)тын ѿ о(тъ)ца свѣства происходещъ, не рожденъ бо нъ исходенъ. образъ же рожденїа і исхожденїа никакож[е] постыжим[ъ] ис(тъ). и сїе подобает[ъ] вѣдети имѣ ѿ(ъ)тства, и с(ы)новства, і исхожденїа. не ѿ нас(ъ) къ прѣбл(а)женїюмъ б(о)ж(ъ)ствъ прѣносимо быти. нъ ѿ[ъ]тоуд[оу] нам[ъ] прѣдано.

тогожде. Такожде въ единого с(ве)таго д(с)ха вѣрвемъ, г(оспод)а животворещаго ѿ о(тъ)ца исходѣщаго. и на с(ы)нѣ почивающаго. съ ѿ(ъ)цемъ и съ с(ы)номъ къпно покланяемаго и славимаго. въ въсѣх[ъ] ѿ(ъ)цъ и с(ы)нъ равнаго. ѿ о(тъ)ца исходѣщаго и с(ы)номъ подаваемаго. и собою творещаго и въ свѣство приводѣщаго въ въсѣх[ъ]. неѿлчїнаго неѿходѣщаго ѿ о(тъ)ца и с(ы)на. и въсе имѣющаго еинко имат[ъ] ѿ(ъ)цъ и с(ы)нъ развѣ нерожденїа и рожденїа. ѿ(ъ)цъ бо безъ выни и нерожденъ, нею не ѿ много ис(тъ). самъ же пат(е) нач(е)ло ис(тъ) и вына бытїю с(ы)нъ же ѿ о(тъ)ца рожд[ъ]ствнѣ, а д(с)хъ с(ве)тын самъ ѿ о(тъ)ца, вѣстиннъ нерожд[ъ]ствнѣ нъ исходнѣ сын. въсе бо еже имѣетъ с(ы)нъ и д(с)хъ с(ве)тын, ѿ о(тъ)ца имѣют[ъ]. и самое то еже быти. аще нѣс(тъ) ѿ(ъ)цъ, то ни с(ы)нъ ис(тъ) ни д(с)хъ. единъ поистинѣ б(ог)ъ ис(тъ) ѿ(ъ)цъ и слово и д(с)хъ.

тогоже. всего радї не три богы г(ла)големъ именовище ѿ(ъ)ца и с(ы)на с(ве)т(а)го д(с)ха, нъ пат(е) единого. тронцъ с(ве)твю, б(ог)а с(ы)на и с(ве)т(а)го д(с)ха. въ единой выне сирец[ъ] въ ѿ(ъ)ци. а ни сложных[ъ], а ни слѣшенных[ъ] по савелневъ злооумїю. единъ ѿ(ъ)цъ иж[е] ис(тъ) ѿ(ъ)цъ безъ начела, сирец[ъ] безъ выни ни ѿ кого бо. единъ с(ы)нъ иж[е] с(ы)нъ сын. и не безъ начела рекше не безъ выны, нею ѿ о(тъ)ца сын. аще ли врѣме начелъ иишени, и онъ безначелнъ. творецъ бо лѣтом[ъ] а не под[ъ] лѣты. единъ д(с)хъ с(ве)тын исходещъ вѣстиннъ ѿ о(тъ)ца, не с(ы)новскы нъ исходнѣ. не ѿстѣплшъ ѿ(ъ)цъ нерожденїа понїеж[е] родилъ. а ни с(ы)нъ рожденїа, понїеж[е] ис(тъ)

Ѡ нерожденнаго. а ни д(с)ха въ Ѡ(ъ)ца и въ с(ы)на претварающа се, того радї и ж[е] исходитъ, или еже б(огъ) и с(тъ), но сконства неподвижнии прѣбывають[ъ]. Вѣдети подобает[ъ] яко не исповѣдаем[ъ] Ѡ(ъ)ца быти Ѡ иного. нъ его Ѡ(ъ)ца с(ы)новниа. а с(ы)на не г(лаго)лемъ безъ выны, ни ж[е] Ѡ(ъ)ца его именовемъ. нъ г(лаго)лемъ его быти Ѡ о(тъ)ца, и с(ы)на о(тъ)ца. а д(с)ха с(вє)т(а)го Ѡ о(тъ)ца, и д(с)ха Ѡ(ъ)ца нарицаем[ъ]. а Ѡ с(ы)на не г(лаго)лемъ д(с)ха с(вє)т(а)го. нъ д(с)ха с(ы)новниа нарицаем[ъ]. с(ы)на же д(с)ха быти не г(лаго)лемъ, а ни пакы Ѡ д(с)ха.

того ж[е]. Я когда зрѣ яко тые впостасы къ себѣ ииѣють[ъ]. вѣмъ и ж[е] Ѡ(ъ)цъ и с(тъ) свѣтъ и с(ъ)щєство сл(ъ)нце источникъ бл(а)гости. глѣбнна бездна свѣства. свѣства и с(тъ) г(лаго)ль. слова мѣдрости, силн света б(о)ж(ъ)ства. источникъ родещи и производещи ськръвеннаго къ нем[ъ] бл(а)га. онъ оубо и с(тъ) разума и слова бездна глѣбнна, слова родитель, и словом[ъ] с(вє)т(а)го д(с)ха производитель. нѣсть Ѡ(ъ)цъ слово, мѣдрость сила воля, тѣкмо с(ы)нъ, и ж[е] и с(тъ) единая сила Ѡ(ъ)ца, мѣгшаа въса сътворити и ж[е] свѣтъ. такъ яко съвршенное свѣство за съвршеннаго свѣства рожденно и ж[е] с(ы)нъ и с(тъ) и г(лаго)лет се. д(с)хъ же оубо с(вє)тын обывающаа сила ськръвеннаго б(о)ж(ъ)ства о(тъ)ца. Ѡ о(тъ)ца вѣстиннъ словом[ъ] исходеща. нерожденно яко сам[ъ] вѣсть. Ѡ(ъ)тоуд[оу] же д(с)хъ с(вє)тын въсаго сътворенїа вѣшем[ъ] създатель г(лаго)лет се. въса оубо елнци дос(т)онтъ яко вынѣ Ѡ(ъ)цъ, источникъ и родителю, тые единомъ Ѡ(ъ)цъ оускают се. Ѡ(ъ)цъ источникъ и вына и с(тъ) с(ы)на и д(с)ха. Ѡ(ъ)цъ же единого с(ы)на производитель, и с(вє)т(а)го д(с)ха. с(ы)нъ сы слово мѣдрость, сила образ[ъ] и снѣнїе о(тъ)чєе, и Ѡ о(тъ)ца. д(с)хъ с(вє)тын нѣс(тъ) с(ы)нъ Ѡ(ъ)тъ, въсако ж[е] д(с)хъ Ѡ(ъ)тъ, и же Ѡ о(тъ)ца исходещъ. неосвѣтъ ника ж[е] движенїа безъ д(с)ха. нъ и с(ы)новнъ д(с)хъ и с(тъ). не и же бы Ѡ него нъ имъ Ѡ о(тъ)ца исходещъ. единъ бо Ѡ(ъ)цъ вына и с(тъ). того ж[е] о о(тъ)ци и с(ы)нѣ и с(вє)тѣмъ д(с)сѣ. Образ[ъ] и с(тъ) о(тъ) с(ы)нъ, и с(ы)на д(с)хъ с(вє)тын. ии же х(ристо)с(ъ) въ ч(овѣ)къ прѣбывающе. дакт[ъ] ема что и с(тъ) по образъ. б(огъ) д(с)хъ срѣдныи, нерожденнаго и рожденнаго, и с(ы)номъ Ѡ(ъ)цъ сьчєнїи. д(с)хъ б(о)жїи г(лаго)лет се. д(с)хъ х(рист)а. разумъ х(ристо)въ д(с)хъ г(оспод)нъ. самъ г(оспод)ъ, д(с)хъ въс(ы)новенїа. б(огъ) и с(ы)нъ и с(тъ). онъ же въсагда сы съ о(тъ)цємъ. безлѣтнѣ, вѣчнє, неистъщеннє, неизменнѣ, и Ѡ него рожденныи. б(огъ) и д(с)хъ с(вє)тын и с(тъ). сила ос(вє)щающаа, къ своистъвнѣи впостасы свѣща. неразлѣанє Ѡ о(тъ)ца исходещъ, и въ с(ы)нѣ почивающъ. със(вє)т(ъ)ствнъ Ѡ(ъ)цъ и с(ы)нъ.

того же. Вѣрю въ единого б(о)га Ѡ(ъ)ца въсєдръжитєля, творца н(є)бъ и земли, и вѣсѣм[ъ] вид(н)имъ и невид(н)имъ. и въ единого г(оспода) и(со)у(са) х(рист)а с(ы)на б(о)жїа единороднаго, Ѡ оца рожденнаго прѣжде вѣсѣх[ъ] вѣкъ. и въ прѣс(вє)таго д(с)ха г(оспода) животворещаго и ж[е] Ѡ о(тъ)ца исходещаго. съ Ѡ(ъ)цємъ и съ с(ы)номъ покланяемаго и славимаго. ии же въса ос(вє)щают се. Въ с(вє)тѣю къ с(вє)тѣю (*sic!*)

тросницъ нераздѣланю, несъзданю, и равносил'нню, и безначелнню и единопач(е)лнню, и трісоставнню. въ ѿ(ъ)ца б(ог)а рождшаго. въ с(ы)на б(ог)а рожденнаго. д(с)хъ бо бѣше пр(и)сно съ ѿ(ъ)цемъ и съ с(ы)номъ. ни бо единъ ѿ единого(о) раздѣлан се когда. бѣше б(о) ѿ(ъ)ць пр(и)сно, и пр(и)сно съ синомъ[ъ]. и с(ы)нъ бѣше съ ѿ(ъ)цемъ и д(с)хомъ въкъпѣ. сице покланіаю с(е) и славаю с(ве)тѹю тронцѹ. нераздѣланое въ трѣх[ъ] съставех[ъ] едно б(о)ж(ъ)ство. самъ[ъ] же г(оспод)ъ н(а)шъ н(св)с(ъ) х(р)исто(с(ъ) с(ы)нъ и слово б(о)жїе г(лаго)летъ. аще любите ми и заповѣди мое съблюдете. и аз[ъ] оум(о)лю ѿ(ъ)ца і много оутешителя дас(тъ) вамъ[ъ]. да прѣбываетъ[ъ] съ вами д(с)хъ истиннын. сіа рѣх[ъ] вам' свѣи съ вами. ег[а] ж[е] прїидетъ[ъ] д(с)хъ истиннын, егож[е] послетъ[ъ] ѿ(ъ)ць въ нме мое, и онъ наоучитъ[ъ] васъ о въсѣмъ[ъ]. егда же прїидетъ[ъ] оутешитель, егож[е] пошлю вамъ[ъ] ѿ(о)т(ъ)ца. д(с)хъ истиннын иж[е] ѿ(ъ)ца исходитъ[ъ], тъ свѣд[ѣ]телствуетъ[ъ] о мнѣ.

ап(о)с(то)лъ павълъ къ титѹ пишетъ[ъ] г(лаго)ла сице(е). ѿгда же бл(а)г(о)д(а)тъ и чл(овѣ)колюбїе яви с(е) сп(а)са нашего б(ог)а. не ѿ дѣлъ праведныхъ[ъ] еже сътворихомъ[ъ] мы, нъ по своен его м(и)л(о)сти сп(а)се нас(ъ) баню пакыбытїа, и обьновленїемъ[ъ] д(с)ха с(ве)т(а)го егож[е] излїа на нас[ъ] обылно, и(со)с(ъ) х(р)ист)омъ сп(а)сителиемъ[ъ] нашимъ[ъ].

и великын афанасїе г(лаго)летъ сице. И не(тъ) оубо ѿ(ъ)ць свѣршениъ. еже быти имѣе и неоскъдно, корѣнъ і источникъ с(ы)на и д(с)ха.

прочее же ѿ б(о)гоносныхъ(ъ) ѿ(ъ)ць о семъ свѣд[ѣ]телствованнаа, кто можетъ въ такы малы въмѣстити книжки, тѣмъже тако самъ г(оспод)ъ съславшъствуетъ[ъ] г(лаго)лю.

горе хваленимъ на д(с)хъ с(ве)тын тако не ѿпвстит се грѣх[ъ] ихъ, ни въ сын въкъ ни въ боуд[о]ущїи. д(с)хомъ бо с(ве)тыимъ въси оучителїе наоучише и оувѣрише православнню вѣрѹ. мы же ап(о)с(то)льское православіе тако ц(а)рское одѣанїе носеще. н(е)б(е)снома ц(а)рствїю наследници вьдема. бл[а]г[о]д[а]тїю и чл(овѣ)колюбїемъ несъзданные и единосвѣиїе тронце, аминъ:~

THE HOMILY ON THE HOLY SPIRIT IN THE VRHOBREZNICA CHRONICLE

ZORAN RANKOVIĆ

The essay deals with the complex structure and the basic characteristics of the script and the characteristics of the orthography of *The Homily on the Holy Spirit* preserved in the Vrhibreznica Chronicle. The *Homily* consists of three parts: the first three chapters of the *Confession of Faith* of Gregory Palamas, the expanded *Answer to the Latins* by Germanus II of Constantinople and selected chapters from the eight chapter of *An Exact Exposition of the Orthodox Faith* by John of Damascus. The author also encloses the transcript in Serbian Church Slavonic of the *Homily on the Holy Spirit*.

Keywords: Serbian Church Slavonic language, the Vrhibreznica Chronicle, Filioque, Gregory Palamas, Germanus II, John of Damascus

ЛИТЕРАТУРА

- Бек 1998:** Х.-Г. Бек, *Византијски миленијум*, Београд – Бања Лука 1998.
- Мајендорф 2008:** Ц. Мајендорф, *Византијско богословље*, Крагујевац 2008.
- Попов 1875:** А. Попов, *Историко-литературный обзор древне-русских полемических сочинений против латинян (XI–XV в.)*, Москва 1875.
- Радуновић 1984:** В. Радуновић, „Исповедање православне вере“ светог Григорија Паламе, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор 47–48/1–4 (1984) 85–95.
- Стојановић 2010:** Ј. Стојановић, *Писар Гаврило Тројичанин и правописно-језичке особености Врхобрезничког летописа*, Зборник радова са научног скупа: Шћепан Поље и његове светиње кроз вјекове (Плужине, 24–25. септембар 2006), Беране – манастир Заграђе 2010, 159–170.
- Српске рукописне књиге у Чешкој 2015:** И. Шпадијер – В. Тријић – З. Ракић – З. Ранковић, *Српске рукописне књиге у Чешкој*, Београд 2015.
- Kakridis 1992:** I. Kakridis, *Byzantinische Unionspolemik in den Ostroger Drucken des ausgehenden 16. Jahrhunderts*, *Zeitschrift für slavische Philologie* 52 (1992) 128-149.
- Scarpa 2012:** M. Scarpa, *Gregorio Palamas Slavo. La tradizione manoscritta delle opere. Recensione dei codici*, Milano 2012.
- Vašica – Vajs 1957:** J. Vašica – J. Vajs, *Catalogus codicum palaeoslovenicorum Musaei Nationalis Pragae*, Pragae 1957.

АРХЕОГРАФСКИ ПРИЛОЗИ

Зборник радова Одељења за археологију

Народне библиотеке Србије

ARCHEOGRAPHICAL PAPERS

Review of the ARCHEOGRAPHICAL DEPARTMENT

NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Издавач

Народна библиотека Србије

PUBLISHER

NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Лектура и коректура

Весна Тријић

PROOFREADER

VESNA TRIJIĆ

Технички уредник

Мирослав Лазич

PUBLISHING EDITOR

MIROSLAV LAZIĆ

Штампа

RETRO PRINT, БЕОГРАД

PRINTED BY

RETRO PRINT, BELGRADE

Тираж

300 примерака

CIRCULATION

300

Публикације за размену и рукописе за штампу
слати на адресу:

Народна библиотека Србије

Одељење за археологију

(за археолошке прилоге)

Скерлићева 1, 11000 Београд

e-mail: vladan.trijic@nb.rs

Please, send original texts and/or publications
intended for exchange to the following address:

Narodna biblioteka Srbije

Odeljenje za arheografiju

(za Arheografske priloge)

Skerliceva 1, 11000 Beograd

e-mail: vladan.trijic@nb.rs

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

09(497.11)

АРХЕОГРАФСКИ прилози : зборник радова Одељења за археологију Народне библиотеке Србије / главни и одговорни уредник Ласло Блашковић ; уредник Татјана Суботин-Голубовић. - [Штампано изд.]. - 1979, бр. 1- . - Београд : Народна библиотека Србије, 1979- (Београд : Retro print). - 23 cm

Друго издање на другом медијуму: Археографски прилози (Online) = ISSN 1452-2233
ISSN 0351-2819 = Археографски прилози (Штампано изд.)